

Аранђел Смиљанић*

Универзитет у Бањој Луци
Филозофски факултет
Студијски програм историје

ДУБРОВАЧКО ПИСМО КРАЉУ СТЕФАНУ ОСТОЈИ

1398, 3. јул

Сажетак: Дубровчани су 3. јула 1398. упутили писмо краљу Стефану Остоји, као одговор на његово писмо у коме је тражио да му изруче хумског властелина Ђурђа Радивојевића. Остојин захтјев био је у вези са промјенама које су се у прољеће те године десиле у Босни, односно са детронизацијом краљице Јелене Грубе и његовим избором за новог краља. Већина властеле подржала је избор Остоје за краља, али је било и оних који су остали вјерни краљици. Међу њима водећа личност био је управо кнез Ђурађ Радивојевић, који је морао напустити своје баштинске посједе у Хуму, нашавши азил у Дубровнику. Власти Општине одбиле су његово изручење, објашњавајући то поштовањем својих закона и слобода. У завршном дијелу писма Дубровчани су поручили краљу да ће, без обзира на одбијање његовог захтјева, и у будућности настојати да одрже пријатељске односе са Босном.

Кључне ријечи: Дубровчани, писмо, краљ Стефан Остоја, кнез Ђурађ Радивојевић, Босна, закон, слобода, пријатељи, слуге.

Крајем априла или почетком маја 1398. босански великаши окупљени на станку, збацили су с власти краљицу Јелену Грубу, бирајући за новог краља Стефана Остоју¹. Међутим, при томе није постигнута општа сагласност. Дио властеле, укључујући Радивојевиће и Николиће у Хуму, остао је вјеран старој краљици². Због тога је новоизабрани краљ морао

* Ел. пошта: arandjelsmiljanic@yahoo.com

¹ Остојини посланици помињу се у Дубровнику 20. маја, мада се десет дана раније у граду подно Срђа знало да је он изабран за краља. В. Ђоровић, *Хисторија Босне*, Бања Лука – Београд 1999, 358.

² Проблеми су почели већ у другој половини марта 1398. године. Дубровчани су 21. марта одговорили жени Вукослава Николића, мајци кнеза Гргура, да је не могу примити у Стон „пошто је Босна у неслози и међусобним опрекама“, већ да дође у Дубровник гдје јој сигурно могу пружити заштиту. Сличан одговор саопштен је и супрузи Ђурђа Радивојевића. В. Ђоровић, *Хисторија Босне*, 357; А. Фостиков, *Јелена Груба*,

организовати војни поход на Хум, који је трајао од средине маја³ до средине јуна⁴. Уживајући подршку водећих великаша у земљи, војводе Хрвоја Вукчића Хрватинића, кнеза Павла Раденовића и војводе Сандаља, који су му вјероватно дали извјестан број ратника, краљ Остоја је релативно лако остварио успјех у борбама у Хуму. Као поражена страна, кнез Ђурађ Радивојевић уточиште је нашао у Дубровнику. Због тога је Остоја тражио његово изручење, писмом вјероватно писаним крајем јуна, али су Дубровчани одбили краљев захтјев. Ускоро је комплетан спор био иза њих, будући да су се и кнез Ђурађ и комплетна његова породица помирили са краљем Стефаном Остојом. То се десило најкасније до почетка априла 1399. године⁵.

Извори и литература: М. Пуцић, *Споменици српски* I, 15; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 418; С. Ћирковић, *Историја Босне*, 185; В. Ћоровић, *Хисторија Босне*, Бања Лука – Београд 1999, 355–359; А. Фостиков, *Јелена Груба, босанска краљица. Босна крајем 14. века (1395–1399)*, Браничевски гласник 3–4 (2006) 42–45; Е. Kurtović, *Veliki vojvoda bosanski Sandalj Hranić Kosača*, Sarajevo 2009, 103, 106.

Опис писма и ранија издања

Оригинално писмо које су Дубровчани 3. јула 1398. упутили краљу Стефану Остоји није сачувано, али јесте његов препис који се налази у књизи Руска Христофоровића, и то на полеђини 12. листа, у његовом горњем дијелу. Почиње знаком крста, а завршава тачком. Препис је читљив и добро очуван, са подједнаким размаком између редова.

Дубровачко писмо краљу Остоји, уједно и прво које су упутили, новом краљу *Срба и Босне*, досад је објављено два пута: М. Пуцић, *Споменици српски* I, 15; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 418.

босанска краљица. Босна крајем 14. века (1395–1399), Браничевски гласник 3–4 (2006) 42.

³ Тада је уточиште у Стону нашао Владика, унука краљице Јелене, супруга кнеза Ђурђа Радивојевића, са својом породицом. Она је била ћерка Стоиславе (Стане), ћерке краља Дабише и Јелене Грубе. Владика се удала прије 1394. за кнеза Ђурђа. А. Фостиков, *Јелена Груба, босанска краљица*, 43, 45.

⁴ Познато је да су Дубровчани упутили поклисаре краљу Остоји 10. или 11. јуна. Требало је да му однесу поклон у вриједности 500 дуката, уз претпоставку да се и даље налази негдје на територији Хума. В. Ћоровић, *Хисторија Босне*, 359.

⁵ Тада се Ђурађ Радивојевић налазио у Дријевима, а у Дубровнику је било познато да ће краљ Остоја боравити у Хуму, због преговора са Османлијама. А. Фостиков, *Јелена Груба, босанска краљица*, 44.

*Текст писма***

+ Прѣсветлом⁸ и прѣвисоком⁸ г[оспо]д[и]н⁸ ѿстои по м(и)л(о)сти в(о)жики краљу Боснѣ |2| и к том⁸ вад[ь] владѣцаг⁶ дѣров`чкога кнеза и вад[ь] в`се впкине смѣрено |3| поклонник. Листв краљкѣства ти примисмо и раздѣсмо. |4| А што ни пише ваша м(и)л(о)ств за Гюргга Радивоквика⁷ краљкѣство ти |5| болк вѣ нер(ь) нитко ини, крѣ вад[ь]кол⁸ к постало наше мѣсто виль к |6| законѣ и слободѣщина. Ино не моремо, а векѣ к⁸ Бошнаном(ь)⁹ нер(ь) намъ, |7| а¹⁰ крѣ за любовѣ г[оспо]д[и]не ми смо били вад[ь] постанѣга стол⁸ краљкѣдства босанскога¹¹ вѣзда добри и вѣрњи приѣтелик¹² и слуге, а¹³ сѣде |9| краљкѣствѣ ти мислимо такогк в(и)ти и болк.

Испод текста преписа писма налази се латински писан датум: ad III Iuglio 1398.

Превод

Пресвјетлом и превисоком господину Остоји, по милости божијој краљу Босне и к томе – од владајућег дубровачког кнеза и од све Општине смјерно поклоњеније. Писмо краљевства ти примили смо и разумјели смо. А што нам пише ваша милост за Ђурђа Радивојевића, краљевство ти боље зна него ико други, да од како је постало наше мјесто – владао је закон и слобода. Другачије не можемо, што је важније за Бошњане него за нас, јер за љубав, господине, увијек смо били добри и вјерни пријатељи и слуге од постанка пријестолу краљевства босанског. А сада такође мислимо и бољи бити краљевством ти.

Дана 3. јула 1398. године

** Редакција издања и превода: Татјана Суботин-Голубовић.

⁶ М. Пуцић и Љ. Стојановић: **владѣцаг**.

⁷ М. Пуцић: **Радивѣквика**.

⁸ Код Љ. Стојановића изостављено.

⁹ М. Пуцић и Љ. Стојановић: **Бошнаномъ**.

¹⁰ Код М. Пуцића изостављено.

¹¹ М. Пуцић: **босанскога**.

¹² М. Пуцић: **приѣтелик**.

¹³ М. Пуцић: **и**.

Дипломатичке особености писма

Писмо које су Дубровчани упутили краљу Стефану Остоји 3. јула 1398. нема видљивих дипломатичких особености. Након инскрипције у којој се користе термини *пресвјетли* и *превисоки*, као и владарски атрибут *господин*, слиједе уобичајене интитулација и салутација. Одмах након њих прелази се на суштину писма, тачније експозицију у којој се одбија краљев захтјев за изручење кнеза Ђурађа Радивојевића. У њеном наставку образлаже се и објашњава њихов став по том питању. Ако би и тражили неку особеност овог писма, онда се она може односити на његов крај, који је без уобичајеног поздрава са лијепим жељама. Једино што су у том дијелу истакли јесте нада да ће и у будућности међу њима преовладавати добри и пријатељски односи. Да ли је изостављање поздрава на крају са жељама одраз дубровачког незадовољства краљевим захтјевом или је у питању брзина састављања писма, можемо само да нагађамо.

Литература: Ст. Станојевић, *Студије о српској дипломатици* (II Интитулација, 110–162; III Инскрипција, 163–199; IV Салутација, 200–209; VIII Експозиција, 39–61).

Установе и важнији термини

Стол краљевства, 7–8 (ред у изворнику) – основно значење било је сједало, столац или столица. Поред тога, биљеже се и друга значења попут банов стол, стол апостолски, стол жупе или кнежије, стол херцега Стјепана, при чему се најчешће то односи на правне послове. Међутим, често се ова ријеч користила и за пријесто, који је представљао знак врховне власти (владарске или епископске). Пријестол или стол је најчешће помињани знак врховне власти у средњовјековним српским државама. У овом случају без сумње у питању је пријестол босанског краљевства.

Литература: V. Маџурајић, *Prinosi za hrvatski pravno-povjestni rječnik* II, Zagreb 1922, 1373; *ЛССВ*, 580–581 (С. Марјановић Душанић).

Просопографски подаци

У *Старом српском архиву* писано је о личностима: **Стефан Остоја**, босански владар (ССА 2, 190) и **Ђурађ Радивојевић**, хумски великаш (ССА 3, 135–136; ССА 4, 182–183; ССА 5, 169; ССА 7, 153; ССА 9, 182).

Arandjel Smiljanić

Université de Banja Luka

Faculté de Philosophie

Programme d'étude de l'histoire

LETTRE DE DUBROVNIK AU ROI STEFAN OSTOJA

1398, 3 juillet

Résumé

Les Ragusains adressent le 3 juillet 1398 une lettre au roi Stefan Ostoja, en réponse à une lettre dans laquelle celui-ci demandait que lui fût livré un noble de Hum, Djuradj Radivojević. Cet échange de courrier fait suite à la destitution de la reine Jelena Gruba au profit d'Ostoja. L'opposition du knez Djuradj Radivojević, parent de la reine, au choix de ce nouveau roi avait entraîné des troubles armés à Hum en mai et juin 1398. Ayant été défait lors des affrontements, le knez a dû trouver refuge dans la ville située au pied de Srdj [Dubrovnik]. Les Ragusains informent le roi qu'ils rejettent sa demande, en invoquant le respect de leurs propres lois et des libertés, à savoir l'obligation d'accorder l'asile aux personnes bannies de Bosnie. Ce faisant, ils expriment l'espoir que leur refus ne portera pas atteinte à leurs relations amicales avec la Bosnie. Un peu plus tard est survenue une réconciliation entre le roi Stefan Ostoja et le knez Djuradj Radivojević, qui a pu rentrer sur ses terres seigneuriales à Hum.

Mots-clés: Ragusains, lettre, roi Stefan Ostoja, knez Djuradj Radivojević, Bosnie, loi, liberté.

